

Книга перша

Готель «Альмаєр»

1

Скільки сягає око — пісок, поміж останніми пагорбами та морем — *море* — у прохолоді пообіддя, що догоряє, благословенне вітром, що невпинно дме з півночі.

Берег. І море.

Удавана досконалість — краєвид для божественних очей — світ, який просто існує та й по всьому, безмовне існування води та землі, довершене й точне творіння, істина —

істина — і знову ця рятівна людина-піщинка, через яку затинається райський механізм, дрібничка, якої вдосталь, щоб призупинити надійний апарат невблаганної правди, нікчемна річ, посіяна в пісок, майже невідчутна тріщина на цілісному полотні святої ікони, дрібний виняток у досконалості безмежного берега. Здаля вона видаватиметься лише чорною цяткою: у безвісті, нікчемна людина й нікчемний мольберт.

Мольберт кинув якір із чотирьох тонких мотузок, припнутих чотирма каменями на піску. Невідчутно гойдається на вітрові, що завжди дме з півночі. Чоловік узутий у високі чоботи та вдягнений у мішкувату рибальську куртку. Він стоїть, споглядаючи море, крутячи в руках тоненький пензлик. На мольберті — полотно. Немов вартовий — це *треба* зрозуміти — що стоїть, захищаючи цей клаптик світу від мовчазного вторгнення досконалості, маленька тріщинка, що розтинає дивовижні декорації буття. Адже завжди так: досить проблиску людського, щоб порушити спокій за мить до того, як він міг

обернутися на істину, а натомість ураз знову стає очікуванням і питанням, у цім проста й безмежна влада людини, яка є розщелиною та просвітом, кватиркою, крізь яку проникають потоки подій і безкінечна низка того, що могло б бути, бездонна прогалина, дивовижна рана, стоптана з краю до краю стежина, де вже нічого не може бути істинним, але все буде — достоту як кроки жінки, яка, загорнувшись у бузкову накидку, покривши голову, поволі зміряє кроком берег, оминаючи морський приплив, розкреслюючи справа наліво вже загублену досконалість неозорої картини, поглинаючи відстань до чоловіка та його мольберта, аж поки не опинилася за кілька кроків від нього, настільки близько, що не важко спинитись і — мовчки — дивитись.

Чоловік навіть не обертається. І далі не зводить очей з моря. Тиша. Час від часу, вмочуючи пензлик у мідну чарку, кладе на полотно кілька легких штрихів. Ворсинки пензля залишають по собі ледь помітну блідесеньку темінь, яку вмить висушує вітер, відновлюючи

первісну білизну. Вода. У мідній чарці — лише вода. А на полотні — нічого. Нічого, що можна побачити.

Як завжди, дме північний вітер, а жінка щільніше загортається у свою бузкову накидку.

— Плассоне, ви день у день тут працюєте. Навіщо ви носите з собою таку палітру барв, якщо не маєте сміливості ними малювати?

Ці слова ніби розбудили його. Вразили його. Він обернувся, щоб подивитися на жіночине обличчя. А заговоривши, не мав наміру відповідати:

— Прошу, не ворушіться, — мовить.

Потім, наблизивши пензля до обличчя жінки, хвильку вагається, торкається ним губ, поволі проводить з одного до другого кутика рота. Ворсинки забарвлюються карміновим. Подивившись на них, ледве вмочує у воду і знову зводить очі на море. На жіночих губах залишається ледве відчутний аромат, що навіює їй думку: «Морська вода, цей чоловік малює море морем», — і від цієї думки мороз поза шкірою.

Вона вже давно відвернулася, уже змірюючи неозорий берег математичною вервичкою своїх кроків, коли вітер висушує на полотні спалах рожевуватого світла, що самотньо хитається на білім тлі. Годинами можна спостерігати за цим морем, цим небом, усім разом, але не знайдеш нічого, схожого на цей колір. Нічого, що можна *побачити*.

У тій місцині приплив здійснюється ще до сутінок. За мить до. Вода оточує чоловіка і його мольберт, вона огортає їх поволі, але рішуче, а вони стоять, один та інший, незворушні, як мініатюрний острівець, двоголова обмілина.

Плассон — художник.

Забирає його щовечора човен, незадовго до заходу сонця, коли вода вже підступила йому до серця. Він сам так вирішив. Сходить на човен, вантажить мольберт і решту речей та дозволяє човну відвести його додому.

Вартовий відпливає. Він виконав свій обов'язок. Урятувався від небезпеки. І гасне в призахідному сонці ікона, яка і цього разу не перетворилася на святу. І все через того чоловіка-піщинку та його пензлі. Йому вже

час іти, його година вже минула. Морок усе обірвав. Немає нічого, що б у темряві могло стати *справжнім*.

2

...і лише зрідка, дехто, у такі миті, зауваживши її, говорив пошепки:

— Від неї помре

чи

— Від неї помре

чи теж

— Від неї помре

чи навіть

А навкруги — пагорби.

Моя земля — міркував барон Кервол.

Власне, це й не хвороба, могла б бути, але вона не така серйозна, і якщо має назву, то вона, мабуть, надзвичайно легковага, промовив — і вона враз зникла.

— Коли вона була ще малою, якимось приходив жебрак і заводив колискову, колискова лякає дрозда, який злітає й...

— ...лякає горлицю, яка здіймається і тріпотіння крил...

— ...крила, що тріпочуть, ледве чутний шум...

— ...це було років десять тому...

— ...горлиця пролітає повз її вікно, лише мить — і вона зводить очі від ігор, і я вже не знаю, її охопив такий жах, утім, жах білий, себто не такий, як у переляканої людини, а немов у людини, яка ось-ось зникне.

— ...тріпотіння крил...

— ...від якого душа тікає в п'яти...

— ...віриш?

Гадали, що переросте і все минеться. А тим часом у всьому палаці розіслали килими, бо, цілком очевидно, її лякали власні кроки, білі килими, повсюдно, кольору, що не зашкодить, безшумні кроки й непомітні кольори. Усі паркові стежки були коловими, хіба за сміливим винятком кількох алей, що звивались, оперізуючи положисті рівні вигини — псалми, — і це цілком має сенс, зрештою, досить мати дещицю чуйності, щоб збагнути: кожен глухий кут — це ймовірна пастка,

а два перетнуті шляхи — геометрично досконалий шал, якого досить, щоб налякати людину, серйозно охоплену чуйністю, а тим паче її, що не була *насправді* наділеною чуйною душею, а, якщо висловлюватися конкретно, була *охоплена* чуйністю душі неконтрольованою, здатною вибухнути в будь-яку мить її таємного життя — нікчемного життя, *насправді* дрібного, — яка потім діставалася серця невидимими шляхами, діставалась очей, рук та всього тіла, немов недуга, що *насправді* не є хворобою, а чимось не настільки серйозним, і якщо має назву, то вона, мабуть, надзвичайно легковага, промовив — і вона враз зникла.

Через те стежки в парку були коловими.

Утім, не варто забувати історію про Еделя Трюта, який не мав собі рівні у всій Країні в шовковому ткацтві. Тож покликав його барон одного зимового дня, коли снігу лежало заввишки з дитячий зріст, а холод був немов із потойбіччя, і дорога сюди була справжнім пеклом, кінь пихкав, абияк перебирав копи-

прозорий шовковий серпанок, який будь-що може розітнути, навіть погляд, і подумай про руку, що торкається його, — жіночу руку — так — вона повільно ворушиться, поволі беручи його пальцями, але цей дотик засильний, і здіймає його, ніби не рукою, а повівом вітру, тримаючи пальцями, ніби то зовсім не пальці, а... — ніби то не пальці, а думки. Отак. Ця кімната — це та сама рука, а моя донька — це шовковий серпанок.

Звісно, я збагнув.

— Мені, Еделю, потрібні не водограї, а тихе озерне плесо, не дуби, а берези, а оті гори на тлі мають обернутися на пагорби, день — на захід сонця, а вітер — на бриз, міста — на села, замки — на сади. А якщо не обійтися без соколів, то нехай вони літають удалині.

Так, я збагнув. Одначе маю питання: а як же з людьми?

Барон замовк. Роздивляється всіх персонажів на величезному гобелені, одного за одним, ніби прислухаючись до їхньої думки. Ходить від стіни до стіни, але ніхто не промовляє ані слова. Хоч варто було сподіватися.

— Еделю, чи можна створити людей, які не скривдять?

Про це слід у Бога спитати в слухний час.

— Гадки не маю. Але спробую.

У майстерні Еделя Трюта протягом багатьох місяців обробляли кілометри шовкової нитки, яку привіз барон. Працювали, не промовляючи ні слівця, бо, за висловом Еделя, тиша мала просотати ткання сукна. Це була звичайнісінька нитка, тільки невидима, але вона там була. Отже, ткали вони в тиші.

Упродовж місяців.

Згодом одного дня до баронового палацу під'їхав віз, на якому лежав шедевр Еделя. Три величезні сувої сукна, завважки як церковні хрести. Несуть їх широкими сходами, по довгих коридорах, з кімнати в кімнату, до самого серця палацу, у кімнату, що чекала на них. І за мить до того, як їх розгорнули, барон пробурмотів:

— А як із людьми?

Едель усміхнувся.

— А якщо не обійтися без людей, то нехай вони літають удалині.